JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
EVGENI TANCHEV
7 päivänä maaliskuuta 2019[1]

Asia C-22/18

TopFit e.V. ja
Daniele Biffi
vastaan
Deutscher Leichtathletikverband e.V.

(Ennakkoratkaisupyyntö – Amtsgericht Darmstadt (Darmstadtin alioikeus, Saksa))

Sijoittautumisvapaus – Kansalaisuus – SEUT 18, SEUT 21, SEUT 49 ja SEUT 165 artikla – Kansalaisuuteen perustuva syrjintä – Sääntö, jonka mukaan vastaanottavaan jäsenvaltioon sijoittautuneella unionin kansalaisella ei ole oikeutta osallistua kansallisiin amatöörien yleisurheilumestaruuskilpailuihin yli 35-vuotiaiden sarjassa yhdenvertaisena kyseisen jäsenvaltion kansalaisten kanssa – Mahdollisuus osallistua ”ilman sijoitusta”, mikä estää ulkomaalaisten sijoittumisen kaikissa ikäsarjoissa – Kyseiseen jäsenvaltioon säännön muuttamisajankohtana sijoittautuneita unionin kansalaisia koskevan siirtymäkauden puuttuminen – Sijoittautumisvapauden horisontaalinen vaikutus – Rajoitus – Oikeuttamisperuste – Oikeasuhteisuus

1. Daniele Biffi, joka on Italian kansalainen ja toisena kantajana pääasian oikeudenkäynnissä, on asunut Saksassa vuodesta 2003 lähtien. Hän harjoittaa siellä liiketoimintaa, jonka yhteydessä hän tarjoaa urheiluvalmennus- ja personal trainer -palveluja, ja istunnossa mainittiin, että hänellä on oma verkkosivusto, jolla mainostetaan näitä palveluja.[2] Biffi kilpailee aktiivisesti yleisurheilussa amatööritasolla yli 35-vuotiaiden sarjassa. Hän on asettunut perheineen asumaan Saksaan.

2. Vuonna 2012 Biffi luopui oikeudestaan kilpailla Italian amatöörien yleisurheiluliiton alaisuudessa. Vähintään siitä lähtien vuoteen 2016 saakka Biffin oli mahdollista kilpailla kansallisesta mestaruudesta omassa ikäsarjassaan Saksassa asuvana Italian kansalaisena, joka oli ollut yli vuoden berliiniläisen urheiluseuran, nimittäin TopFit e.V:n (ensimmäinen kantaja pääasian oikeudenkäynnissä, jäljempänä TopFit), jäsen, ja hänen sijoituksensa kirjattiin. Hänen saavutuksensa, mestaruudet ja sijoitukset, käyvät ilmi hänen verkkosivustoltaan.[3]

3. Vuonna 2016 Deutscher Leichtathletikverband e.V. (Saksan yleisurheiluliitto, jäljempänä DLV), joka on vastaajana pääasian oikeudenkäynnissä ja yksityisoikeuden mukaan perustettu liitto, muutti kuitenkin sääntöjään. Se rajasi näin oikeuden kilpailla kansallisesta mestaruudesta kaikissa ikäsarjoissa Saksan kansalaisiin. Uuden säännön mukaan Biffin kaltaisessa asemassa olevat urheilijat voivat osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin mutta ainoastaan ”ilman sijoitusta”. Tämä on esteenä sille, että tällaiset osallistujat voivat sijoittua yksittäisissä kilpailuissa (esimerkiksi ensimmäiseksi, toiseksi tai kolmanneksi) tai voittaa kansallisen mestaruuden. Se ei kuitenkaan estä osallistumasta muihin DLV:n järjestämiin kilpailuihin, kuten alueellisiin kilpailuihin.

1 Alkuperäinen kieli: englanti.

2 http://www.corso-mental-coaching.it/team_item/daniele-biffi/

3 Ibid.

4. TopFit ja Biffi riitauttivat tämän uuden säännön Amtsgericht Darmstadtissa (Darmstadtin alioikeus, Saksa) (jäljempänä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin), joka on esittänyt unionin tuomioistuimelle kolme ennakkoratkaisukysymystä. Nämä kysymykset koskevat kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa (SEUT 18 artikla), unionin kansalaisten oikeutta ”vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella” (SEUT 21 artiklan 1 kohta) sekä unionin velvollisuutta ”myötävaikuttaa Euroopan urheilun edistämiseen” (SEUT 165 artiklan 1 kohdan toinen alakohta) ja kehittää urheilun eurooppalaista ulottuvuutta (SEUT 165 artiklan 2 kohta).

5. Olen tullut siihen tulokseen, että lähinnä sen vuoksi, ettei ole otettu käyttöön siirtymäsääntöä, jossa otettaisiin huomioon Biffin kaltaisten sellaisten unionin kansalaisten saavutetut oikeudet, jotka ovat jo saaneet oikeuden kilpailla yhdenvertaisena vastaanottavan jäsenvaltionsa kansalaisten kanssa käytettyään oikeuttaan ”vapaasti liikkua ja oleskella”[4] siellä, DLV on loukannut Biffin unionin oikeuden mukaista oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja tarkemmin sanoen hänen SEUT 49 artiklan mukaista sijoittautumisvapauttaan. DLV:n asettama rajoitus on näissä olosuhteissa suhteeton.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

6. SEUT 18 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

”Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten erityismääräysten soveltamista.”

7. SEUT 21 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei perussopimuksissa määrätyistä tai niiden soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetyistä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu.”

8. SEUT 49 artiklan ensimmäisessä virkkeessä määrätään seuraavaa:

”Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle.”

9. SEUT 165 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa määrätään seuraavaa:

”Unioni myötävaikuttaa Euroopan urheilun edistämiseen ottaen huomioon sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän.”

10. SEUT 165 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Unionin toiminnalla pyritään:

– –

– kehittämään urheilun eurooppalaista ulottuvuutta edistämällä urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta sekä urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä samoin kuin suojelemalla urheilijoiden, erityisesti kaikkein nuorimpien urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta.”

4 SEUT 21 artikla.

11. SEUT 165 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Unioni ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden sekä koulutuksen ja urheilun alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.”

B Kansallinen oikeus

12. Saksan yleisurheiluliiton sääntöjen 5.2.1 §:ssä todetaan seuraavaa:

”Kaikki mestaruuskilpailut ovat lähtökohtaisesti avoinna kaikille urheilijoille, joilla on Saksan kansalaisuus ja voimassa oleva oikeus edustaa saksalaista seuraa tai yleisurheiluyhteisöä.”

13. Vastaaja poisti 17.6.2016 sääntöjen 5.2.2 §:n. Siinä todettiin seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla on oikeus osallistua Saksan mestaruuskilpailuihin, mikäli heillä on oikeus edustaa saksalaista seuraa tai yleisurheiluyhteisöä ja tämä oikeus on ollut olemassa yhden vuoden ajan.”

14. Päivämäärän 17.6.2016 jälkeen sovellettiin seuraavaa sääntöä (jäljempänä riidanalainen sääntö): [5]

”Saksan yleisurheiluliiton sääntöjen 5.2.4 §:n mukaisesti ulkomaalaisille, joilla on oikeus edustaa toista kansallista liittoa, voidaan antaa oikeus osallistua kilpailun ulkopuolella, jos liittovaltiotason lautakunnan puheenjohtaja tai tapahtuman järjestäjä antaa siihen luvan ennen tapahtumaa. Kilpailun ulkopuolella tapahtuvan osallistumisen yksityiskohdat vahvistetaan kansainvälisten kilpailusääntöjen 142.1 sääntöä koskevassa kansallisessa säännöksessä.” [6]

II Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

15. Biffi on syntynyt vuonna 1972. Kuten edellä mainittiin, Biffi on Italian kansalainen, ja hän on asunut Saksassa vuodesta 2003 lähtien ja osallistunut Saksan mestaruuskilpailuihin ainakin vuodesta 2012 alkaen luovuttuaan Italian yleisurheiluliiton myöntämästä edustusoikeudesta vuonna 2012. Hän harjoittaa liiketoimintaa urheiluvalmentajana ja personal trainerina. Hän on erikoistunut lähinnä 60, 100, 200 ja 400 metrin juoksukilpailuihin ja kilpaillut vuosina 2012–2016 menestyksekkäästi ja säännöllisesti yhdenvertaisena Saksan kansalaisten kanssa.

16. Biffillä on Saksan yleisurheiluliiton sääntöjen mukainen oikeus edustaa TopFitiä. TopFit puolestaan kuuluu Berliner Leichtathletik-Verband -nimiseen liittoon (Berliinin yleisurheiluliitto), joka on alueellinen yleisurheiluliitto ja itse DLV:n jäsen. DLV on Saksan yleisurheiluliittojen liittovaltiotason kattojärjestö, ja se järjestää valtakunnallisia yleisurheilumestaruuskisoja sekä yleisen sarjan urheilijoille että niin kutsutuille senioreille eli ikäryhmään ”yli 35-vuotiaat” kuuluville urheilijoille osana vapaa-ajan liikuntatoimintaa.

17. Saksan yleisurheiluliiton sääntöjen 1 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan kaikkienosavaltioiden yleisurheiluliittoihin kuuluvien seurojen jäsenillä on oikeus osallistua yleisurheilutapahtumiin kyseisten sääntöjen mukaisesti.

5 Vastaajan kirjallisten huomautusten mukaan tämä on yhteensopivaa Saksan yleisurheilumestaruuskilpailuihin osallistumista koskevien yleisten ehtojen 3 kohdan ensimmäisen täydentävän ehdon kanssa.

6 Näissä huomautuksissa todetaan myös, että riidanalaista sääntöä muutettiin vuodesta 2018 lähtien seuraavasti: ”Ulkomaalaisille, joilla on oikeus edustaa Saksan yleisurheiluliiton toimialueella toimivaa seuraa tai yleisurheiluyhteisöä taikka muuta valtakunnallista liittoa, voidaan perustelluissa tapauksissa myöntää osallistumisoikeus ilman sijoituksen vahvistamista, jos kilpailun järjestämisestä vastaavan liittovaltiotason lautakunnan puheenjohtaja antaa siihen luvan ennen kyseiseen urheilutapahtumaan ilmoittautumisen päättymisajankohtaa. Ilman sijoitusta tapahtuvan osallistumisen yksityiskohdat vahvistetaan kansainvälisten kilpailusääntöjen 142.1 sääntöä koskevassa kansallisessa säännöksessä.”

18. DLV:n liittohallitus muutti 17.6.2016 Saksan yleisurheiluliiton sääntöjä siten, että unionin kansalaiset, joilla on ollut vähintään vuoden ajan saksalaisen seuran tai yleisurheiluyhteisön edustusoikeus, eivät voineet enää osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin samalla perusteella kuin aiemmin (ks. edellä 3 ja 14 kohta). Ennakkoratkaisupyynnössä todetaan lisäksi, että vastaaja perusteli päätöstään sillä, että Saksan mestarin pitäisi olla henkilö, jolla on oikeus edustaa Saksaa (GER-edustusoikeus). Näin vastaajan vuonna 2017 julkaisemien edustusurheilijoiden valintaa koskevien suuntaviivojen mukaan Saksan mestareilla oli etusija valinnoissa. Senioriurheilua varten ei DLV:n mukaan ole mahdollista vahvistaa nuorisourheilusta ja yleisen sarjan urheilusta poikkeavia sääntöjä.

19. TopFit ilmoitti Biffin 4. ja 5.3.2017 Erfurtissa pidettyihin Saksan seniorien hallimestaruuskilpailuihin 60, 200 ja 400 metrin juoksukilpailuihin. DLV hylkäsi ilmoittautumisen. TopFit ja Biffi valittivat hylkäyspäätöksestä Verbandsrechtsausschussiin, joka on Saksan yleisurheiluliiton oikeudellinen lautakunta. Se katsoi, ettei sillä ole asiallista toimivaltaa, ja esitti, että asiassa käännytään yleisen tuomioistuimen puoleen. TopFit ja Biffi eivät riitauttaneet Biffin sulkemista pois 4. ja 5.3.2017 pidetyistä Saksan seniorien hallimestaruuskilpailuista.

20. DLV järjesti 30.6.–2.7.2017 Saksan seniorimestaruuskilpailut Zittaussa. Biffi täytti edellytetyllä aikavälillä tulosrajavaatimukset 100, 200 ja 400 metrin juoksumatkojen osalta. TopFit ja Biffi vaativat ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että Biffin osallistuminen kyseiseen tapahtumaan varmistetaan. Hakemus hylättiin välitoimien määräämistä koskevien perusteiden puuttumisen vuoksi.

21. Biffi osallistui Zittaun kilpailuihin ulkopuolisena osanottajana, joka ei saa sijoitusta. Hän juoksi 100 metrillä alkuerien kolmanneksi nopeimman ajan, mutta häntä ei hyväksytty loppukilpailuun. 200 metrillä voittaja ratkaistiin vain ajan perusteella. Alkueriä ei järjestetty, vaan kummankin kahden juoksun osalta juostut ajat otettiin huomioon suoraan loppukilpailuaikoina. Biffi juoksi kolmanneksi nopeimman ajan. Hän ei pystynyt osallistumaan 400 metrin kilpailuun loukkaantumisen takia.

22. TopFit ja Biffi nostivat ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jossa vaadittiin Biffille oikeutta osallistua tuleviin kansallisiin mestaruuskilpailuihin ja saada niissä sijoitus. Ne katsovat, että on unionin oikeuden vastaista asettaa kansallisten seniorimestaruuskilpailujen osallistumisoikeuden myöntämisen edellytykseksi kansalaisuus, ja väittävät, että Biffin osalta kyse on vakiintuneen oikeustilan suojasta. DLV esittää päinvastaisen näkemyksen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen on myös ratkaistava, onko Biffin tulokset Zittaussa järjestetyissä Saksan mestaruuskilpailuissa otettava sijoitusten osalta huomioon.

23. Se esitti SEUT 267 artiklan nojalla seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko SEUT 18, SEUT 21 ja SEUT 165 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltiossa toimivan yleisurheiluliiton sääntöjen määräys, jonka mukaan osallistuminen jäsenvaltion mestaruuskilpailuihin edellyttää kyseisen jäsenvaltion kansalaisuutta, on syrjivä tavalla, jota ei voida hyväksyä?

2) Onko SEUT 18, SEUT 21 ja SEUT 165 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltiossa toimiva urheiluliitto syrjii amatööriurheilijoita, joilla ei ole kyseisen jäsenvaltion kansalaisuutta, tavalla, jota ei voida hyväksyä, kun liitto tosin sallii heidän osallistua jäsenvaltion mestaruuskilpailuihin mutta tämä voi tapahtua vain ’kilpailun ulkopuolella’ tai ’ilman sijoitusta’ eivätkä he saa osallistua loppukilpailuihin?

3) Onko SEUT 18, SEUT 21 ja SEUT 165 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltiossa toimiva urheiluliitto syrjii amatööriurheilijoita, joilla ei ole kyseisen jäsenvaltion kansalaisuutta, tavalla, jota ei voida hyväksyä, kun liitto ei salli heille myönnettävän jäsenvaltion mestaruutta tai muita sijoituksia?”

24. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle esittivät TopFit, DLV, Espanjan ja Puolan hallitukset sekä Euroopan komissio. Puolaa lukuun ottamatta ne kaikki osallistuivat 13.12.2018 pidettyyn istuntoon.

III Yhteenveto kirjallisista huomautuksista

25. TopFit väittää, että tuomion Bosman[7] mukaan SEUT 21 artiklan 1 kohtaa sovelletaan DLV:n kaltaisen yksityisen liiton sääntöjen mukaisesti hyväksyttyihin yksityisoikeudellisiin sääntöihin. Tuomiossa Bosman yksityiskohtaisesti tarkastellut säännöt eivät koske pelkästään työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, ja niitä sovelletaan SEUT 21 artiklan 1 kohtaan.

26. Kilpailuihin osallistuminen kuuluu EUT-sopimuksen määräysten alaan, kuten amatööriurheilukin, joten SEUT 18 artiklaa sovelletaan pääasian oikeudenkäynnissä, sillä puhdasta amatööriurheilua ei ole olemassakaan.

27. Amatööriurheiluun osallistumisen rajoittaminen vaikeuttaa siirtymistä kyseisen urheilulajin ammattimaiseen harjoittamiseen ja vaikuttaa näin välillisesti talouselämään. Unionin kansalainen, jota kohdellaan epäedullisemmin kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaista yksityiselämään liittyvissä asioissa ja/tai sosiaalisten ja kulttuuristen etuuksien osalta, kohdellaan SEUT 45 artiklan vastaisesti. Mahdollisuus osallistua urheilutoimintaan on sosiaalinen etuus, joka edistää kotoutumista, ja Biffin kaltaisten urheilijoiden sulkeminen kansallisten mestaruuskilpailujen ulkopuolelle on ristiriidassa Euroopan yhdentymishankkeen ja SEUT 165 artiklan 2 kohdan viimeiseen luetelmakohtaan sisältyvien tavoitteiden kanssa. Urheiluseurat eivät jatkossa enää panosta yhtä todennäköisesti muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin.

28. Objektiivinen oikeutettavuus määräytyy sen perusteella, onko kyseessä olevalla säännöllä hyväksyttävä tavoite ja onko se asianmukainen tämän tavoitteen saavuttamiseksi, minkä lisäksi säännöllä ei saada ylittää sitä, mikä on tarpeen hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi. Oikeasuhteinen rajoitus olisi sellainen, jonka mukaan urheilijoiden on täytynyt olla urheiluseuran jäsen tietyn vähimmäisajanjakson ajan. Vaikka ei voida vaatia kansallisten mestaruuskilpailujen avaamista kaikille unionin kansalaisille, voidaan siten edellyttää, että osallistuminen näihin kilpailuihin on mahdollista unionin kansalaisille silloin, kun se liittyy tiettyjen perusvapauksien, kuten vapaata liikkuvuutta koskevien oikeuksien, käyttöön. TopFit vetoaa myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 21 artiklaan.

29. DLV väittää, ettei TopFitillä ole asiavaltuutta, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi näin 14.6.2017 antamassaan tuomiossa, vaikka DLV myöntääkin, ettei tässä menettelyssä esitettyyn ennakkoratkaisupyyntöön sisälly tällaisia väitteitä. SEUT 18 ja SEUT 21 artiklalla suojellaan ainoastaan unionin kansalaisia eikä TopFitin kaltaisia oikeushenkilöitä. SEUT 165 artiklassa ei anneta oikeuksia TopFitin kaltaisille urheiluseuroille.[8]

30. DLV väittää, että ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on teoreettinen, koska TopFitiltä ei evätty oikeutta osallistua senioreiden Saksan mestaruuskilpailuihin. Riita-asia koskee sen mukaan pikemminkin sitä, olisiko Biffin sallittava kilpailla sijoituksista, jotta hänestä voisi tulla Saksan mestari.[9]

7 TopFit viittaa 15.12.1995 annettuun tuomioon Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 8–12 kohta).

8 DLV viittaa tässä yhteydessä tuomioon 16.3.2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, 40 kohta).

9 DLV viittaa tässä yhteydessä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan c alakohtaan sekä tuomioon 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon (C-212/06, EU:C:2008:178, 28 ja 29 kohta); tuomioon 14.6.2017, Online Games ym. (C-685/15, EU:C:2017:452, 43 kohta) ja tuomioon 8.3.2018, Saey Home & Garden (C-64/17, EU:C:2018:173, 18 ja 19 kohta).

31. Pääasia koskee myös täysin Saksan sisäistä tilannetta,[10] koska Saksan rajoja ei ylitetä.

32. DLV vetoaa siihen, että unionin tuomioistuimen mukaan syrjintäkielto ei vaikuta urheilujoukkueiden, erityisesti maajoukkueiden, kokoonpanoon, koska näiden joukkueiden muodostaminen koskee ainoastaan urheiluun liittyvää etua.[11] DLV kannattaa mitalien jakamisen ja kansallisten ennätysten tunnustamisen rajaamista koskemaan ainoastaan kotimaisia urheilijoita ainoastaan urheiluun liittyvänä etuna.[12]

33. Espanja väittää, että maajoukkueen valitseminen tietyssä urheilulajissa on hyväksyttävä tavoite ja että kansallisten yleisurheilumestaruuskilpailujen osalta käyttöön otetut rajoitukset ovat oikeasuhteisia[13] eivätkä ne vahingoita vastaanottavassa jäsenvaltiossa asuvien ulkomaalaisten urheilijoiden ammatillista kehitystä. Yksilöurheilussa kansallisia mestaruuskilpailuja käytetään perinteisesti maajoukkueiden valitsemiseen tärkeitä kansainvälisiä kilpailuja varten. Ulkomaalaisten osallistuminen voisi häiritä tätä prosessia.

34. Puola huomauttaa, että SEUT 165 artiklan mukainen unionin toimivalta urheiluun liittyvissä asioissa on hyvin rajallinen. SEUT 6 artiklan e alakohdan mukaan unionilla on pelkästään toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi urheilun alalla. Lisäksi eri maiden maajoukkueiden väliset ottelut ovat esimerkki ainoastaan urheiluun liittyvää etua koskevista asioista, mutta Puola myöntää, että kyseessä olevien oikeussääntöjen soveltamisalaa ei voida rajoittaa enempää kuin mitä soveltamisalan rajoituksen varsinainen tavoite edellyttää.[14]

35. Puola kuitenkin katsoo, että pääasiassa on kyse siitä, kuuluuko amatööriurheilu perussopimusten soveltamisalaan, ja että se on toimintaa, jota ei voida pitää taloudellisena. Komission tapaan Puola kuitenkin huomauttaa, että unionin tuomioistuin on katsonut, että mahdollisuus harrastaa jäsenvaltiossa, johon unionin kansalainen on muuttanut, tarjolla olevaa vapaa-ajan toimintaa perustuu suoraan liikkumisvapauteen.[15]

36. Puola on samaa mieltä komission kanssa siitä, että urheilun ja kilpailujen organisoituminen kansalliselta pohjalta on osa eurooppalaisen urheiluelämän historiallista ja kulttuurista taustaa.[16] Tämän muuttaminen voisi vähentää urheilun houkuttelevuutta katsojien kannalta. Puola on myös huolissaan urheilullisten tekijöiden roolista urheilumaajoukkueiden valinnassa.

37. Komissio katsoo, että amatööriurheilu kuuluu unionin oikeuden aineelliseen soveltamisalaan neljästä syystä.

10 DLV viittaa tuomioon 20.3.2014, Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (C-139/12, EU:C:2014:174, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomioon 30.6.2016, Admiral Casinos & Entertainment (C-464/15, EU:C:2016:500, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomioon 15.11.2016, Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, 47 kohta) ja tuomioon 8.12.2016, Eurosaneamientos ym. (C-532/15 jaC-538/15, EU:C:2016:932, 57 kohta).

11 DLV viittaa tuomioon 12.12.1974, Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140, 8 kohta) ja tuomioon 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 15 kohta).

12 Asser Instituten 20.12.2010 julkaisema raportti "Study on the equal treatment of non-nationals in individual sports competitions" (Tutkimus ulkomaalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta yksittäisissä urheilukilpailuissa) (http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study_equal_treatment_non_nationals_final_rpt_dec_2010_en.pdf; jäljempänä Asser Instituten raportti), luku VI, 3.2.1 ja 3.4.1 kohta.

13 Espanja viittaa komission asiakirjaan "Sport and Free Movement" (Urheilu ja vapaa liikkuvuus), SEC(2011) 66 final, sekä tuomioon 13.4.2010, Bressol ym. (C-73/08, EU:C:2010:181) ja tuomioon 20.10.2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675).

14 Puola viittaa tuomioon 12.12.1974, Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140, 8 ja 9 kohta); tuomioon 14.7.1976, Donà (13/76, EU:C:1976:115, 13–15 kohta); tuomioon 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 73 kohta); tuomioon 11.4.2000, Deliège (C-51/96 jaC-191/97, EU:C:2000:199, 43 kohta) ja tuomioon 18.7.2006, Meca-Medina ja Majcen v. komissio (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 26 kohta).

15 Puola viittaa tuomioon 7.3.1996, komissio v. Ranska (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 kohta); tuomioon 12.6.1997, komissio v. Irlanti (C-151/96, EU:C:1997:294, 13 kohta) ja tuomioon 27.11.1997, komissio v. Kreikka (C-62/96, EU:C:1997:565, 19 kohta).

16 Puola viittaa Urheilun valkoiseen kirjaan, KOM(2007) 391 lopullinen, s. 15.

38. Ensinnäkin asetuksen (EU) N:o 492/2011[17] 7 artiklan 2 kohdan mukaan työntekijöiden oikeus yhdenvertaiseen kohteluun käsittää sosiaaliset edut. Toiseksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeus vapaaseen liikkuvuuteen sisältää mahdollisuuden harrastaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa tarjolla olevaa vapaa-ajan toimintaa[18], ja tämä mahdollisuus kuuluu SEUT 18 artiklan nojalla yhdenvertaisen kohtelun piiriin. Kolmanneksi komissio korostaa urheilun merkitystä sosiaalisen osallistamisen, kotoutumisen, sosiaalisten verkostojen kehittämisen ja työllistyvyyden kannalta,[19] joten se on otettava huomioon tulkittaessa kansalaisuutta koskevia oikeussääntöjä. Neljänneksi Lissabonin sopimuksessa unionin oikeuden soveltamisalaa laajennettiin huomattavasti urheilun osalta (ks. SEUT 6 artiklan e alakohta ja SEUT 165 artikla) ja unionille annettiin toimivaltaa tällä alalla.

39. SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa sovelletaan DLV:n kaltaiseen kansalliseen liittoon, jota säännellään yksityisoikeudessa, joten yksityisen, ja tässä tapauksessa monopolistisen, yksikön toimet eivät horjuta valtioiden vapaalle liikkuvuudelle asettamien esteiden poistamista.[20]

40. Biffin oikeuteen liikkua vapaasti kohdistuva rajoitus on oikeasuhteinen.[21] Muilla kuin Saksan kansalaisilla on mahdollisuus osallistua alueellisiin ja paikallisiin kilpailuihin. Saksan mestarilla on oltava yhteys mestaruuskilpailut järjestävään jäsenvaltioon. Ellei näin ole, syntyy ongelmia yleisön samaistumisessa.

A Alustavat huomautukset

1. Alustavat vastaväitteet

41. DLV:n väite, jonka mukaan riita-asiassa ei ole riittävää rajat ylittävää osatekijää, jotta se voisi kuulua unionin tuomioistuimen toimivaltaan, on hylättävä. Kun unionin kansalainen ”on käyttänyt liikkumisvapauttaan”, hänen tilanteensa kuuluu SEUT 18 artiklan soveltamisalaan.[22] Lisäksi Biffi väittää, että kansalaisuuteen perustuva syrjintä vaikuttaa kielteisesti hänen vastaanottavassa jäsenvaltiossa eli Saksassa harjoittamaansa liiketoimintaan.[23] Tilanne liittyy jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.[24] Aivan kuten yhteisöjen tuomioistuin katsoi tuomiossa Bosman, että jäsenvaltion rajat ylittävän työtarjouksen, joka koskee ammattilaisjalkapallon pelaamista, hyväksyminen tarkoittaa, että kyseessä ei ole yksinomaan jäsenvaltion sisäinen tilanne,[25] eikä tällainen tilanne ole kyseessä myöskään silloin, kun henkilö siirtyy jäsenvaltiosta toiseen, mihin liittyy urheilun kaupallistamista ja liiketoiminnan harjoittamista.

17 Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2011, L 141, s. 1). Komissio viittaa tuomioon 12.5.1998, Martinez Sala (C-85/96, EU:C:1998:217, 55–64 kohta).

18 Komissio viittaa tuomioon 7.3.1996, komissio v. Ranska (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 ja 23 kohta).

19 Komissio viittaa urheilun asemasta aktiivisen sosiaalisen osallisuuden lähteenä ja edistäjänä 18.11.2010 annettuihin neuvoston päätelmiin (EUVL 2010, C 326, s. 5), 4 kohta.

20 Tuomio 12.12.1974, Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140); tuomio 8.4.1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56); tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463) ja tuomio 3.10.2000, Ferlini (C-411/98, EU:C:2000:530, 50 kohta).

21 Tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 127 kohta) ja tuomio 11.4.2000, Deliège (C-51/96 jaC-191/97, EU:C:2000:199, 61–64 kohta).

22 Tuomio 13.11.2018, Raugevicius (C-247/17, EU:C:2018:898, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Tämä sisältyi istunnossa esitettyihin väitteisiin.

24 Tuomio 30.6.2016, Admiral Casinos & Entertainment (C-464/15, EU:C:2016:500, 22 kohta).

25 Tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 90 ja 91 kohta).

42. Kun tarkastellaan TopFitin asiavaltuutta riitauttaa se, ettei DLV ole noudattanut unionin oikeutta Biffin tapauksessa, asiavaltuutta koskevat säännöt kuuluvat jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden piiriin tietyin unionin oikeudessa asetetuin rajoituksin, jotka eivät ole riidanalaisia pääasian oikeudenkäynnin kannalta. [26]

43. Viimein on niin, toisin kuin DLV on väittänyt, että ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi. Pääasian oikeudenkäynnin tarkoitus on määrittää, millä perusteella Biffi voi osallistua tuleviin yleisurheilumestaruuskilpailuihin. Saksan yleisurheiluliiton sääntöjen mukaan osallistuminen kilpailun ulkopuolella edellyttää liittovaltiotason lautakunnan puheenjohtajan tai tapahtuman järjestäjän hyväksyntää (ks. edellä 14 kohta). Koska sääntöjen mukaan Biffin kaltaiset urheilijat eivät saa osallistua lainkaan yleisurheilumestaruuskilpailuihin, ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys ei ole hypoteettinen. [27]

2. Muiden kuin Saksan kansalaisten osallistumista kansallisiin yleisurheilumestaruuskilpailuihin koskeva jäsenvaltion käytäntö

44. Jäsenvaltioissa ei ole käytössä yhdenmukaista sääntöä tai käytäntöä tästä aiheesta, eikä sellaista sisälly myöskään Kansainvälisen yleisurheiluliiton (IAAF) [28] sääntöihin. [29] Jäsenvaltioiden lainsäädäntö ja käytännöt vaihtelevat suuresti. [30]

45. Esimerkiksi Espanjalla vaikuttaa tällä hetkellä olevan verrattain avoin käytäntö kansallisiin mestaruuskilpailuihin osallistumisen osalta: siellä osallistuminen edellyttää kuulumista urheiluseuraan (mutta se on mahdollista erityisluvalla) ja asumista Espanjassa, ja tällaisille osallistujille on määritetty kiintiö; [31] asumista koskevaa edellytystä taas ei sovelleta esimerkiksi Belgiassa. [32] Ainoastaan Espanjan kansalaisista voi kuitenkin tulla Espanjan mestareita.

26 Nimittäin SEU 4 artiklan 3 kohdassa määrätty vilpittömän yhteistyön periaate ja SEU 19 artiklan 1 kohta, jossa lisäksi edellytetään, että jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla. Ks. viimeaikainen tuomio 20.12.2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987). Asiavaltuutta koskevista jäsenvaltioiden säännöistä, tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteista sekä perusoikeuskirjan 47 artiklasta ks. esim. tuomio 19.3.2015, E.ON Földgáz Trade (C-510/13, EU:C:2015:189, 49–51 kohta).

27 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan tällaisia urheilijoita on jo suljettu kokonaan kilpailujen ulkopuolelle. Ks. edellä 19 kohta.

28 https://www.iaaf.org/

29 IAAF:n yleisurheilun kansainvälisten sääntöjen 2018–2019 4 säännön 3 kohdassa asetetaan kuitenkin rajoituksia yli 18-vuotiaan urheilijan kuulumiselle useampaan kansalliseen liittoon.

30 Ks. edellä alaviitteessä 12 mainittu Asser Instituten raportti.

31 Ks. Real Federación Española de Atletismo, http://www.rfea.es/ ja http://www.rfea.es/datosrfea/reglamentos.htm. Ks. myös http://www.rfea.es/normas/pdf/Reglamento_Juridico_Disciplinario.pdf

32 Ligue Belge francophone d'athlétisme (LBFA) (FR), https://www.lbfa.be/web/l-asbl, Vlaamse Atletiekliga (NL), https://www.atletiek.be/. Ks. myös https://www.lbfa.be/web/regles-et-directives.

46. Toisessa ääripäässä Tanska sallii ulkomaalaisten osallistumisen ainoastaan erityisen järjestävän liiton päätöksellä, ja ymmärtääkseni ainoastaan tanskalainen voi olla Tanskan mestari, eikä Tanskan urheiluliiton mitalia voida jakaa ulkomaalaisille. Mihin tahansa tapahtumaan voivat osallistua vain ulkomaalaiset, jotka ovat asuneet Tanskassa vähintään kuusi kuukautta.[33] Sekä Ranskassa[34] että Belgiassa[35] ainoastaan niiden omat kansalaiset voivat olla kansallisia mestareita, kun taas Ruotsissa[36] ei ole ehdotonta sääntöä, joka estäisi ulkomaalaisen pääsyn Ruotsin mestariksi, ja tämä on mahdollista myös Kyproksessa.[37]

47. Kun tarkastellaan sitä, voiko kansallinen ennätys olla ulkomaalaisen nimissä, tämä ei ole mahdollista esimerkiksi Itävallassa,[38] Belgiassa,[39] Kyproksessa,[40] Tanskassa (lukuun ottamatta seniorisarjoja),[41] Ranskassa,[42] Sloveniassa[43] eikä Ruotsissa.[44] Tanskan,[45] Espanjan,[46] Ranskan[47] ja Slovenian[48] säännöissä todetaan nimenomaisesti, ettei mitaleja voida jakaa ulkomaalaisille urheilijoille. Belgian sääntöjen mukaan ulkomaalaiset eivät voi nousta palkintopallille.[49]

3. Miksi pääasia kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan?

48. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ymmärtänyt käsiteltävän riita-asian koskevan ensisijaisesti SEUT 21 artiklan mukaista unionin kansalaisuutta ja sen suhdetta sekä SEUT 18 artiklaan sisältyvään kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon että SEUT 165 artiklassa edellytettävään Euroopan urheilun edistämiseen myötävaikuttamiseen, pääasian oikeudenkäynnissä on kyse rajoituksesta, joka perustuu kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään ja kohdistuu SEUT 49 artiklan mukaiseen Biffin sijoittautumisvapauteen.

49. Pääasian asianosaiset ovat keskittyneet väitteissään enimmäkseen siihen, voidaanko perussopimuksen primaarioikeuden määräyksissä kehitettyjä henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia sääntöjä, jotka juontavat juurensa Rooman sopimuksesta, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on soveltanut niitä urheilutoimintaan osallistumisen yhteydessä, soveltaa SEUT 21 artiklaan, joka on Lissabonin sopimuksella käyttöön otettu toimenpide. Pääasian tosiseikkojen perusteella tästä ei kuitenkaan ole kyse.

33 Tanskan yleisurheiluliitto, http://dansk-atletik.dk. Ks. myös http://dansk-atletik.dk/media/2139299/2018-2019-daf-reglement-1-.pdf ja http://dansk-atletik.dk/regler-og-love/dafs-love.aspx.

34 Ks. Fédération française d'athlétisme, http://www.athle.fr/ ja Code du sport, https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071318 ja http://www.athle.fr/Reglement/Reglements_Generaux_%282009-07-25%29.pdf

35 Edellä alaviite 32.

36 Ruotsin yleisurheiluliitto (Friidrott.se) http://www.friidrott.se/Regler/index.aspx. Ks. myös http://www.friidrott.se/docs/regelboken2018.pdf. Seniorisarjojen osalta ks. http://www.friidrott.se/Veteran/Regler/Intro.aspx.

37 Ks. amatööriyleisurheilijoiden liiton perussääntö, http://www.koeas.org.cy/wpcontent/uploads/2018/10/%CE%9A%CE%91 %CE%A4 %CE%91%CE%A3 %CE%A4 %CE%91 %CE%A4 %CE%99 %CE%9A%CE%9F-%CE%9A%CE%9F%CE%95 %CE%91 %CE%A3-18.11.2017-.pdf, ja Kyproksen urheiluliittojen hyvän hallinnon periaatteet (2018), https://cyprussports.org/phocadownload/kodikaschristisdiakivernisis/KodikasChristisDiakivernisis.pdf.

38 Österreichischer Leichtathletik-Verband ÖLV, https://www.oelv.at/de ja www.oelv.at/de/service/downloads#satzungen-und-ordnungen

39 Edellä alaviite 32.

40 Edellä alaviite 37.

41 Edellä alaviite 33.

42 Edellä alaviite 34.

43 Slovenian urheilulainsäädännöstä ks. Zakon o športu (ZŠpo-1), http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853; Pogoji, pravila in kriteriji za registriranj, http://www.olympic.si/datoteke/Pogoji%2C%20pravila%20in%20kriteriji%20za%20registriranje%20in%20kategoriziranje%20 %C5 %A1portnikov_potrjeno_SSRS%C5 %A0_2018 %282 %29.pdf. Yleisurheilukilpailujen säännöistä ks. http://slovenska-atletika.si/wp-content/uploads/2018/03/Pravila-za-atletska-tekmovanja_2018_2019_web.pdf

44 Edellä alaviite 36.

45 Edellä alaviite 33.

46 Edellä alaviite 31.

47 Edellä alaviite 34.

48 Edellä alaviite 43.

49 Edellä alaviite 32.

50. Istunnossa kävi ilmi, että Biffi on henkinen valmentaja ja personal trainer, joten hän ansaitsee toimeentulonsa urheiluvalmennuksella. Hän työskentelee eri urheiluseurojen kanssa mutta tarjoaa myös henkilökohtaista valmennusta yksittäisille urheilijoille. Hän harjoittaa riippumatonta ja järjestäytynyttä liiketoimintaa. Hän ei ole toisen palveluksessa, joten häntä ei voida pitää SEUT 45 artiklassa tarkoitettuna työntekijänä. TopFitin edustaja sekä Biffi väittivät istunnossa, että Saksan mestarin asema olisi arvokas ja tärkeä lisäys Biffin käyntikortissa. DLV ei kiistänyt tätä. Kuten edellä (2 kohdassa) todettiin, Biffin tulokset aiemmissa Saksan mestaruuskilpailuissa ovat jo nähtävissä hänen verkkosivustollaan.

51. Tämä huomioon ottaen Biffiä ei voida pitää ”amatööriurheilijana”. Tuomiossa Deliège [50] todettiin, että ”pelkästään se, että urheilujärjestö tai -liitto valitsee edustajansa yksipuolisesti jäseninään olevien amatööriurheilijoiden joukosta, ei sulje pois sitä, että nämä harjoittaisivat – – taloudellista toimintaa”, [51] ja taloudellisen toiminnan harjoittaminen on edellytys sekä vapaata liikkuvuutta koskevien unionin määräysten soveltamiselle [52] että urheilutoiminnan sisältymiselle unionin oikeuden soveltamisalaan. [53]

52. On totta, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan urheilutoiminta kuuluu unionin tavoitteet huomioon ottaen unionin oikeuden soveltamisalaan siltä osin kuin toiminta on taloudellista toimintaa, [54] ja tämä pätee pääasiaan, koska Biffin toiminta on todellista ja aitoa eikä niin vähäistä, että sitä voidaan pitää täysin toisarvoisena ja epäoleellisena. [55] Koska taloudellisen toiminnan käsitteellä määritellään yhden perussopimuksessa taatun perusvapauden soveltamisala, sitä ei voida tulkita suppeasti. [56]

53. Tuomiossa Deliège, [57] joka koski osallistumista yksilölajiin ja vapaan liikkuvuuden väitettyä rajoittamista, lisäksi todettiin selvästi, että urheilutulosten perusteella myönnetyt julkiset stipendit ja yksityiset sponsorisopimukset olivat kaikki merkityksellisiä määritettäessä sitä, harjoittiko amatööriurheilija taloudellista toimintaa. [58] Tuomiossa Meca-Medina ja Majcen v. komissio todettiin lisäksi, että ”kun urheilutoiminta on luonteeltaan palkkatyötä tai palvelujen tarjoamista vastiketta vastaan, kuten puoliammattilais- tai ammattilaisurheilijoiden tapauksessa – –, se kuuluu etenkin EY 39 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen tai EY 49 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen soveltamisalaan”. [59]

54. SEUT 49 artiklan mukainen sijoittautuminen tarkoittaa ”pysyväisluonteista taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin”, [60] ja tämä ajallinen viittaus erottaa toisistaan SEUT 56 artiklan mukaisen palvelujen tarjoamisen vapauden ja SEUT 49 artiklan mukaisen sijoittautumisvapauden. [61]

50 Tuomio 11.4.2000 (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199).

51 Ibid., 46 kohta.

52 Tuomio 30.11.1995, Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, 20 kohta).

53 Tuomio 18.7.2006, Meca-Medina ja Majcen v. komissio (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

54 Ibid.

55 Tuomio 11.4.2000, Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Tuomio 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 Tuomio 11.4.2000 (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, 51 kohta).

58 Ibid.

59 Tuomio 18.7.2006, Meca-Medina ja Majcen v. komissio (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). On esitetty, että ainoastaan pieni joukko urheilutoiminnasta jää unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle taloudellisen yhteyden puuttumisen vuoksi, kuten pelisäännöt, koska urheiluelimet ja -järjestöt ovat kaikkein toimivaltaisimpia laatimaan tekniset säännöt. Ks. Exner, J., ”European Union Law and Sporting Nationality: Promising Alliance or Dangerous Liaison?”, https://www.olympic.cz/upload/files/European-Union-Law-and-Sporting-Nationality-Promising-Alliance-or-Dangerous-Liaison.pdf, s. 13 ja 14.

60 Ks. perinteisesti tuomio 25.7.1991, Factortame ym. (C-221/89, EU:C:1991:320, 20 kohta).

61 Tuomio 30.11.1995, Gebhard (C-55/94 EU:C:1995:411, 26 kohta).

55. Biffi on asunut Saksassa 15 vuotta, eikä asiakirja-aineistossa ole viitteitä siitä, että hän tarjoaisi Saksassa yleisurheiluvalmentajan palveluja tilapäisesti tai että siihen liittyisi rajat ylittävä osatekijä esimerkiksi siten, että hän tarjoaisi palveluja Italiasta käsin. Hän osallistuu ”pysyvästi ja jatkuvasti” Saksan taloudelliseen elämään. [62]

56. Siten kaikenlainen syrjintä, jota Biffi on mahdollisesti kokenut SEUT 18 artiklan vastaisesti, kuuluu SEUT 49 artiklan nojalla perussopimusten soveltamisalaan. SEUT 49 artikla on SEUT 18 artiklaan sisältyvän kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen erityinen ilmentymä sijoittautumisvapauden osalta. Unionin tuomioistuimen tarvitsee näin ollen ottaa kantaa ainoastaan SEUT 49 artiklaan, [63] luettuna yhdessä SEUT 165 artiklan kanssa, koska SEUT 18 artiklaa voidaan soveltaa itsenäisesti ainoastaan sellaisiin unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, joita varten EUT-sopimuksessa ei ole erityisiä syrjinnän kieltäviä määräyksiä. [64] Jäljempänä 97–110 kohdassa tarkemmin selittämistäni syistä pääasia ei ole sellainen tapaus, jossa unionin tuomioistuimen olisi syytä harkita ottavansa merkittävä perustuslaillinen askel ja ulottaa SEUT 21 artiklaa koskeva oikeuskäytäntönsä ja unionin kansalaisuuden osatekijät koskemaan yksityisten oikeussubjektien välisen riita-asian horisontaalista asiayhteyttä [65] ja näin velvoittaa valtiosta riippumattomat toimijat noudattamaan niitä.

57. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”se, että kansallinen tuomioistuin on muodollisesti esittänyt ennakkoratkaisupyyntönsä viittaamalla joihinkin unionin oikeuden määräyksiin tai säännöksiin, ei estä unionin tuomioistuinta esittämästä tälle kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä tämän arvioidessa käsiteltävänään olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kansallinen tuomioistuin viitannut niihin kysymyksissään. Unionin tuomioistuimen on tältä osin poimittava kaikista kansallisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon riidan kohde.” [66]

58. Näin ollen kolme ennakkoratkaisukysymystä olisi muotoiltava uudelleen yhdeksi kysymykseksi, joka kuuluu seuraavasti:

”Onko SEUT 18, SEUT 21, SEUT 49 ja SEUT 165 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltiossa toimiva urheiluliitto syrjii amatööriurheilijoita, joilla ei ole sen jäsenvaltion kansalaisuutta, jossa he asuvat, tavalla, jota ei voida hyväksyä, kun se estää heidän osallistumisensa kansallisiin mestaruuskilpailuihin tai sallii heidän osallistua niihin vain ’kilpailun ulkopuolella’ tai ’ilman sijoitusta’ ja estää heitä osallistumasta loppukilpailuihin ja saamasta kansallista mestaruutta tai sijoituksia?”

62 Tuomio 17.6.1997, Sodemare ym. (C-70/95, EU:C:1997:301, 24 kohta).

63 Tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, 19–22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Esim. tuomio 26.10.2017, I (C-195/16, EU:C:2017:815, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

65 Kuten julkisasiamies Kokott huomautti ratkaisuehdotuksessaan komissio v. Itävalta (C-75/11, EU:C:2012:536, 31 kohta), unionin tuomioistuin on vakiintuneesti todennut, että sen ei tarvitse antaa ratkaisua SEUT 21 artiklan tulkinnasta, kun kyse on perusvapauksista. Julkisasiamies viittaa tuomioon 6.2.2003, Stylianakis (C-92/01, EU:C:2003:72, 18 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomioon 11.9.2007, komissio v. Saksa (C-318/05, EU:C:2007:495, 35 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomioon 20.5.2010, Zanotti (C-56/09, EU:C:2010:288, 24 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomioon 16.12.2010, Josemans (C-137/09, EU:C:2010:774, 53 kohta). Ks. myös esim. tuomio 11.1.2007, ITC Innovative Technology Centre (C-208/05, EU:C:2007:16, 65 kohta) ja tuomio 11.9.2007, Hendrix (C-287/05, EU:C:2007:494).

66 Tuomio 27.6.2018, Turbogás (C-90/17, EU:C:2018:498, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

IV Vastaus ennakkoratkaisukysymykseen

A Velvoittaako SEUT 49 artikla DLV:tä?

59. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 45, SEUT 49 ja SEUT 56 artiklaa ei sovelleta ainoastaan viranomaisten toimintaan vaan myös muunlaisiin oikeussääntöihin, joiden tarkoituksena on säännellä kollektiivisesti palkkatyötä, itsenäistä ammatinharjoittamista ja palvelujen tarjoamista.[67] Unionin tuomioistuin on pyrkinyt välttämään näihin artikloihin sisältyvien kieltojen soveltamisen eri tavalla, koska eri jäsenvaltioissa työehtoja säännellään joko laeilla tai asetuksilla taikka työehtosopimuksilla ja yksityisten henkilöiden tekemillä oikeustoimilla.[68] Henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja palvelujen tarjonnan vapauden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden väliltä vaarantuisi, jos viranomaisperäisten esteiden poistamisen vaikutus voitaisiin tehdä tyhjäksi rajoituksilla, jotka perustuvat yksityisoikeudellisten yhdistysten ja yhteenliittymien oikeudellisen itsemääräämisvallan käyttöön.[69]

60. Unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että vapaata liikkuvuutta koskevia perussopimuksen määräyksiä sovelletaan urheilujärjestöissä laadittuihin sääntöihin,[70] ja julkisasiamies Alber esitti näkemyksen, jonka mukaan ”urheiluliittojen säännöt kuuluvat lähtökohtaisesti yhteisön oikeuden soveltamisalaan siltä osin kuin ne koskevat taloudellisia suhteita”.[71]

61. Myönnän, että kaikissa pääasiaa edeltäneissä tapauksissa urheiluliiton sääntöjen katsottiin kuuluvan unionin oikeuden soveltamisalaan asiayhteydessä, jossa kyseessä olevilla säännöillä rajoitettiin sellaisten urheilijoiden toimintaa, jotka olivat ammattilaisia siinä mielessä, että heille maksettiin suoraan palkkaa asianomaisesta urheilusta, ja riitautetut urheiluliiton säännöt muodostivat suoran uhan kyseisen palkan saamiselle.[72]

62. Sillä ei kuitenkaan voi olla merkitystä, että DLV:n uusilla säännöillä on – mistä voitaisiin käyttää nimitystä – välillinen vaikutus Biffin taloudelliseen toimintaan siten, että ne tekevät hänen palvelujensa tarjoamisesta vähemmän houkuttelevaa sellaiseen samankaltaista liiketoimintaa harjoittavaan saksalaiseen urheilijaan verrattuna, joka on oikeutettu kilpailemaan täysimääräisesti kansallisissa mestaruuskilpailuissa, voittamaan Saksan mestaruuden ja mainitsemaan tämän tosiseikan ja sijoituksensa kussakin tapahtumassa verkkosivustollaan (ks. lisäksi jäljempänä 70 kohta). Tuomiossa Deliège nimittäin todettiin, että palvelut ovat palveluja, vaikka palvelujen vastaanottajat eivät maksaisikaan niistä.[73] Tämä tarkoittaa, että taloudellisen toiminnan välillinen vaikutus on mahdollinen.

67 Tuomio 11.12.2007, International Transport Workers’ Federation ja Finnish Seamen’s Union (C-438/05, EU:C:2007:772, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös tuomio 18.12.2007, Laval un Partneri (C-341/05, EU:C:2007:809).

68 Tuomio 11.12.2007, International Transport Workers’ Federation ja Finnish Seamen’s Union (C-438/05, EU:C:2007:772, 34 kohta).

69 Tuomio 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, 35 kohta).

70 Esim. tuomio 12.12.1974, Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140); tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463); tuomio 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, 36 kohta) ja tuomio 16.3.2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143).

71 Julkisasiamies Alberin ratkaisuehdotus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:1999:321, 33 kohta).

72 Palkkaa saavista jalkapalloilijoista oli kyse tuomiossa 12.4.2005, Simutenkov (C-265/03, EU:C:2005:213), tuomiossa 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463), tuomiossa 16.3.2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143) ja määräyksessä 25.7.2008, Real Sociedad de Fútbol ja Kahveci (C-152/08, EU:C:2008:450), palkkaa saavista koripalloilijoista tuomiossa 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201), palkkaa saavista moottoripyörällä ajavan edeltäjistä tuomiossa 12.12.1974, Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140) ja palkkaa saavista käsipalloilijoista tuomiossa 8.5.2003, Deutscher Handballbund (C-438/00, EU:C:2003:255).

73 Tuomio 11.4.2000, Deliège (C-51/96 jaC-191/97, EU:C:2000:199, 56 kohta).

63. Riidanalainen sääntö koskee näin ollen ”taloudellisia suhteita”. Tuomiossa International Transport Workers' Federation ja Finnish Seamen's Union [74] katsottiin, että SEUT 49 artiklaa sovellettiin työntekijöiden ammattiliittojen työtaistelutoimeen, jolla nämä pyrkivät saamaan yrityksen tekemään työehtosopimuksen ammattiliiton kanssa, koska työtaistelutoimi ”liitty[i] erottamattomasti” työehtosopimukseen, jonka tekemiseen pyrittiin, joten kyseinen työtaistelutoimi kuului SEUT 49 artiklan soveltamisalaan. [75]

64. DLV:n uuden säännön, joka estää Biffin osallistumisen kansallisiin mestaruuskilpailuihin yhdenvertaisena Saksan kansalaisten kanssa, yhteys Biffin liiketoiminnalle aiheutuvaan haittaan on riittävän läheinen, jotta sääntö kuuluu SEUT 49 artiklan soveltamisalaan. Aivan kuten unionin tuomioistuin on todennut, että kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon on voitava vedota yksityisen sektorin työnantajia vastaan sekä työsuhteisten että itsenäisenä ammatinharjoittajana työskentelevien työntekijöiden osalta SEUT 49 artiklan nojalla, [76] DLV:n kaltaisten organisaatioiden on myös oltava SEUT 49 artiklan nojalla vastuussa toimista, jotka voivat vaikuttaa kielteisesti sijoittautumisvapauteen, ja kansalaisuuteen perustuvasta syrjinnästä, joka kyseisessä artiklassa kielletään. [77] Ellei näin ole, tästä aiheutuu haittaa sisämarkkinoille.

65. Viimein on niin, että unionin tuomioistuin on tuomiossa Egenberger [78] hiljattain katsonut, että perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdassa vahvistetulla uskontoon tai vakaumukseen perustuvan kaikenlaisen syrjinnän kiellolla on pakottava luonne unionin oikeuden yleisenä periaatteena ja että tämä kielto riittää itsessään antamaan yksityisille oikeussubjekteille oikeuden, johon nämä voivat vedota sellaisenaan oikeusriidassa, jossa ne ovat osapuolina unionin oikeuden kattamalla alalla myös silloin, kun tällainen syrjintä johtuu oikeussubjektien välillä tehdyistä sopimuksista. [79]

66. Perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdassa kielletään kansalaisuuteen perustuva syrjintä ”perussopimusten soveltamisalalla”, toisin sanoen unionin oikeuden kattamalla alalla. Kun otetaan huomioon tuomio Egenberger ja edellä 56 kohdassa jo esittämäni näkemys, jonka mukaan käsiteltävä riita-asia kuuluu kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon soveltamisalaan sijoittautumisvapauden yhteydessä SEUT 18 ja SEUT 49 artiklan nojalla, TopFitillä ja Biffillä on unionin oikeuden nojalla täysimääräinen oikeus vedota perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohtaan sisältyvään kieltoon DLV:n kaltaista yksikköä vastaan, koska ”unionin oikeusjärjestyksessä näin taatut perusoikeudet ovat sovellettavissa kaikkiin unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin”. [80]

B Onko kyseessä rajoitus?

67. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö on yleisesti ottaen ehdoton, kun kyse on kansalaisuuteen perustuvasta välittömästä syrjinnästä. Siinä on katsottu, että säännöstöllä on otettu käyttöön kielletty kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu, koska tämän säännöstön mukaan elinkeinoluvan myöntäminen yhtiölle sota-aseiden ja -ampumatarvikkeiden kauppaan ja välittäjänä toimimiseen näiden ostoa tai myyntiä varten edellyttää, että tämän yhtiön lakisääteisten edustuselinten jäsenten tai johtajana toimivan yhtiömiehen on oltava Itävallan kansalaisia. [81] Sosiaalisin perustein myönnettävän asunnon ja edullisempien asuntolainojen saamiselle asetettu Italian kansalaisuutta koskeva edellytys, joka koski myös Italiassa asuvia unionin kansalaisia, tarkoitti sitä, ettei kyseinen jäsenvaltio ollut noudattanut SEUT 49 ja SEUT 56 artiklan mukaisia velvoitteitaan, [82] koska sijoittautumisvapaus ja

74 Tuomio 11.12.2007 (C-438/05, EU:C:2007:772, 33–35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

75 Ibid., 36 ja 37 kohta. Ks. myös tuomio 18.12.2007, Laval un Partneri (C-341/05, EU:C:2007:809).

76 Tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

77 Ibid., 23 kohta.

78 Tuomio 17.4.2018 (C-414/16, EU:C:2018:257).

79 Ibid., 76 ja 77 kohta.

80 Tuomio 6.11.2018, Bauer ja Willmeroth (C-569/16, EU:C:2018:871, 52 kohta).

81 Tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, 29 kohta).

82 Tuomio 14.1.1988, komissio v. Italia (63/86, EU:C:1988:9).

palvelujen tarjoamisen vapaus ”eivät koske vain kyseisen ammatin harjoittamiseen liittyviä säännöksiä, vaan myös niitä säännöksiä, joissa käsitellään erilaisia, ammatinharjoittamisen kannalta hyödyllisiä yleisiä oikeuksia”.[83] Samoin Unkarin ja Latvian lainsäädäntöön sisältyvien notaarin ammatin harjoittamiselle asetettujen kansalaisuutta koskevien edellytysten on äskettäin katsottu olevan SEUT 49 artiklan vastaisia.[84]

68. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevien kaikkien perussopimuksen määräysten tarkoituksena on helpottaa unionin kansalaisten kaikenlaisen ansiotyön tekemistä unionin alueella ja ne ovat esteenä toimenpiteille, joilla voi olla epäsuotuisa vaikutus näihin kansalaisiin, kun nämä haluavat harjoittaa kyseistä toimintaa muun jäsenvaltion kuin kotijäsenvaltionsa alueella. Tässä suhteessa jäsenvaltioiden kansalaisilla on suoraan perussopimukseen perustuva oikeus varsinkin lähteä kotijäsenvaltiostaan siirtyäkseen toisen jäsenvaltion alueelle ja oleskellakseen siellä toiminnan harjoittamiseksi.”[85]

69. Näin ollen SEUT 49 artikla on esteenä kaikille sellaisille kansallisille toimenpiteille, jotka voivat haitata sitä, että unionin kansalaiset käyttävät kyseisessä artiklassa taattuja perusvapauksia, tai jotka tekevät niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa.[86]

70. Biffi on epäedullisessa asemassa sellaisiin Saksan kansalaisiin nähden, jotka tarjoavat yleisurheiluvalmennusta koskevia palveluja Saksassa, koska hän ei voi enää viitata saavutuksiinsa kansallisissa urheilumestaruuskilpailuissa saadakseen uusia asiakkaita. Kuluttaja kääntyy todennäköisemmin sellaisen yleisurheiluvalmentajan puoleen, joka mainostaa laadukkaita palveluja kansallisissa yleisurheilumestaruuskilpailuissa saavuttamiensa tulosten avulla.

71. Lisäksi, jos unionin oikeudessa sallittaisiin se, että jäsenvaltioiden urheiluliitot voivat muuttaa sääntöjä, joiden mukaan myös muut kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaiset voivat osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin, sen *jälkeen*, kun Biffin kaltainen elinkeinonharjoittaja on sijoittautunut kyseiseen jäsenvaltioon, tämä saisi unionin kansalaiset luopumaan kotijäsenvaltiostaan lähtemisestä (mikä voi tarkoittaa sitä, kuten Biffin tapauksessa, ettei tällainen henkilö voi enää osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin kyseisessä valtiossa) ja aloittamasta liiketoimintaa, jossa kyseisen urheilulajin harrastaminen kaupallistetaan. Unionin oikeus on esteenä kansallisille toimenpiteille, jotka voivat haitata sitä, että unionin kansalaiset käyttävät perusvapauksia, tai jotka tekevät niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa.[87]

72. Myönnän, että kaupallisten yritysten perustamista varten jäsenvaltiosta toiseen siirtyvät unionin kansalaiset eivät voi työntekijöiden tapaan vedota unionin oikeuteen saadakseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa osakseen ehdot, joita liiketoiminnan harjoittamiseen sovellettiin lähtöjäsenvaltiossa.[88] Tämä ei kuitenkaan voi missään olosuhteissa oikeuttaa välittömästi syrjivää toimenpidettä, joka kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan sen taloudelliseen toimintaan kohdistuvan vaikutuksen vuoksi, etenkään kun sen seurauksena toisen jäsenvaltion kansalainen on epäedullisessa asemassa vastaanottavan jäsenvaltion kansalaiseen nähden (ks. edellä 70 kohta).

73. Katson näin ollen, että Biffin tilanne ei eroa uraauurtavassa tuomiossa Konstantinidis kantajana olleen henkilön tilanteesta.[89] Biffi on epäedullisessa asemassa siihen tapaan nähden, jolla Saksan kansalaista kohdeltaisiin samoissa olosuhteissa, koska – kuten Konstantinidisin tapauksessa tapahtui, kun hänen nimensä translitteroitiin (virheellisesti) latinalaisin kirjaimin, kuten Saksan lainsäädännössä

83 Ibid., 14 kohta.

84 Tuomio 10.9.2015, komissio v. Latvia (C-151/14, EU:C:2015:577) ja tuomio 1.2.2017, komissio v. Unkari (C-392/15, EU:C:2017:73).

85 Tuomio 18.7.2017, Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

86 Ibid.

87 Ibid.

88 Ibid.

89 Tuomio 30.3.1993 (C-168/91, EU:C:1993:115).

edellytettiin – saavutuksiin tulevissa kansallisissa mestaruuskilpailuissa viittaamista koskevan oikeuden menettämisestä aiheutuu este, joka rajoittaa hänelle kyseisellä artiklalla taatun sijoittautumisvapauden käyttöä.[90] Tuomiossa Konstantinidis nimittäin todettiin, että riidanalaisen toimenpiteen vaikutus asiakkaiden saamiseen oli merkityksellistä tämän arvioinnin kannalta.[91]

C Voiko rajoitus olla oikeutettu?

1. Yleiset periaatteet

74. Tapauksille, joissa on kyse unionin kansalaisuuteen perustuvasta välittömästä syrjinnästä, on yhteistä se, että ne voidaan yleensä oikeuttaa ainoastaan viittaamalla muihin perussopimusten määräyksiin. Unionin tuomioistuin on siten esimerkiksi katsonut, että säännöstöä, jonka mukaan elinkeinoluvan myöntäminen yhtiölle sota-aseiden ja -ampumatarvikkeiden kauppaan ja välittäjänä toimimiseen näiden ostoa tai myyntiä varten edellyttää, että tämän yhtiön lakisääteisten edustuselinten jäsenten tai johtajana toimivan yhtiömiehen on oltava Itävallan kansalaisia, ei voida oikeuttaa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdalla, joka koskee sellaisten jäsenvaltion keskeisten turvallisuusetujen turvaamista, jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon.[92] Notaarin ammatin harjoittamiselle asetettuja kansalaisuutta koskevia edellytyksiä ei voitu oikeuttaa sillä, että ne liittyvät julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla.[93]

75. Lähtökohtainen ongelma pääasiassa on kuitenkin se, ettei tätä välttämättä sovelleta urheilun alalla. Unionin tuomioistuin on johdonmukaisesti katsonut, että ”henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten vastaisena ei ole pidettävä sellaista sääntelyä tai käytäntöä, jolla suljetaan ulkomaalaiset pelaajat muista kuin taloudellisista syistä tiettyjen otteluiden ulkopuolelle näiden otteluiden erityisluonteen ja erityisolosuhteiden vuoksi, jolloin kysymys on siis yksinomaan urheilusta sellaisenaan, esimerkiksi eri maiden maajoukkueiden välisissä otteluissa”.[94] Näihin kuuluvat säännöt, jotka koskevat sarjakauden ”normaalia etenemistä” kokonaisuutena.[95]

76. Tapauksessa, jossa oli kyse yksilö- eikä joukkueurheilusta, unionin tuomioistuin on katsonut, että silloin, kun kyse ei ole kansalaisuuteen perustuvasta syrjinnästä vaan pelkistä valintasäännöistä, joiden seurauksena on turnaukseen osallistuvien henkilöiden määrän rajoittaminen, tällainen rajoitus kuuluu erottamattomasti huipputason kansainvälisen kilpailun kulkuun, eikä tällaisia sääntöjä voida sellaisinaan pitää palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksina.[96] Tähänastisessa oikeuskäytännössä ei kuitenkaan anneta suoria ohjeita olosuhteista, joissa jäsenvaltioiden säännöt, joilla rajoitetaan muiden kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisten osallistumista yleisurheilun kaltaisessa yksilöurheilussa järjestettäviin kilpailuihin kansalaisuuden perusteella, perustuvat syihin, jotka eivät ole luonteeltaan taloudellisia ja jotka liittyvät tällaisten mestaruuskilpailujen erityisluonteeseen ja asiayhteyteen ja siten yksinomaan urheiluun sinänsä.

90 Ibid., 13 ja 15 kohta.

91 Ibid., 16 kohta.

92 Tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, 34–38 kohta).

93 Tuomio 10.9.2015, komissio v. Latvia (C-151/14, EU:C:2015:577) ja tuomio 1.2.2017, komissio v. Unkari (C-392/15, EU:C:2017:73).

94 Tuomio 8.5.2003, Deutscher Handballbund (C-438/00, EU:C:2003:255, 53 kohta). Ks. myös tuomio 11.4.2000, Deliège (C-51/96 jaC-191/97, EU:C:2000:199, 43 kohta) ja tuomio 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, 34 kohta).

95 Tuomio 13.4.2000, Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, 54 kohta).

96 Tuomio 11.4.2000, Deliège (C-51/96 jaC-191/97, EU:C:2000:119, 64 kohta).

2. Soveltaminen kyseessä oleviin sääntöihin: vallitsevan tilanteen säilyttäminen ennallaan

77. Kun otetaan huomioon muiden kuin asianomaisen jäsenvaltion kansalaisten osallistumista kansallisiin yleisurheilumestaruuskilpailuihin koskevien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen ja käytäntöjen erilaisuus (ks. edellä 44–47 kohta), jäsenvaltion sääntö, jolla rajoitetaan kansallisen mestaruuden myöntämistä ja ensimmäisen, toisen ja kolmannen sijan mitalien jakamista, on nähdäkseni lähtökohtaisesti parasta luokitella unionin oikeuden nojalla ainoastaan urheiluun liittyvää etua koskevaksi säännöksi, joka ei kuulu perussopimuksen soveltamisalaan ja jonka jäsenvaltiot, joilla on käytössä tällainen järjestelmä, voivat siten pitää voimassa.[97] SEUT 6 artiklan e alakohdassa ja SEUT 165 artiklassa määritetyt unionin toimivaltaa urheilun alalla koskevat suppeat parametrit (ks. Puolan kirjalliset huomautukset edellä 34 kohdassa) viittaavat samoin vallitsevan tilanteen ennallaan säilyttämiseen.[98]

78. Unionin tuomioistuin on kuitenkin korostanut, että vaikka kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa ei sovelleta urheilujoukkueiden, etenkään maajoukkueiden, kokoonpanoon, tältä osin edellytetään suhteellisuusperiaatteen noudattamista. ”Perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaa ei voida rajoittaa enempää kuin mitä rajoituksen varsinainen tavoite edellyttää.”[99]

79. Tavoitteina, joihin DLV pyrki kansallisiin mestaruuskilpailuihin osallistumista koskeviin sääntöihinsä ehdotetulla muutoksella, ovat yleisen luottamuksen säilyminen mestaruuskilpailuihin varmistamalla, että kansallisella mestarilla on riittävän vahva yhteys Saksaan, ja tarve olla häiritsemättä tai vääristämättä prosessia, jossa valitaan Saksaa kansainvälisellä tasolla edustavat urheilijat. Nämä ovat oikeutettuja yleisen edun mukaisia tavoitteita.

80. Se, että Biffiä estetään voittamasta Saksan mestaruutta ja että hänet pakotetaan osallistumaan ilman sijoitusta, mistä seuraa, ettei hänen sijoituksiaan kilpailutapahtumissa kirjata, on suhteetonta näiden tavoitteiden saavuttamiseen nähden, koska hänellä oli aiemmin oikeus osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin yhdenvertaisena Saksan kansalaisten kanssa ja tämä oikeus on evätty pääasian oikeudenkäynnissä riitautetulla sääntömuutoksella.

81. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeutta on tulkittava noudattaen saavutettujen oikeuksien kunnioittamista koskevaa yleistä periaatetta[100] ja ”vastaavaa oikeusvarmuutta, joka on olennainen osa edellä kuvattua yleissääntöä”.[101] Unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Bozkurt,[102] että saavutettujen oikeuksien kunnioittamista koskevan yleisen periaatteen mukaan on niin, että heti kun Turkin kansalainen voi pätevästi vedota assosiaationeuvoston 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 jonkin määräyksen mukaisiin oikeuksiin, nämä oikeudet eivät enää riipu niiden syntymiseen johtaneiden olosuhteiden jatkumisesta, koska kyseisessä päätöksessä ei ole asetettu tällaista edellytystä. Saavutetut oikeudet ovat olleet myös merkityksellisiä tulkittaessa unionin lainsäädäntöä, jolla pyritään helpottamaan unionin kansalaisten vapaata liikkuvuutta unionissa, ja niiden rajoitusten kannalta, jotka koskevat jäsenvaltioiden harkintavaltaa rajoittaa tätä liikkuvuutta.[103]

97 Ks. edellä alaviitteessä 12 mainittu Asser Instituten raportti, luku VI, 3.4.1 kohta.

98 Prosesseista, jotka johtivat 165 artiklan lisäämiseen EUT-sopimukseen Lissabonin tarkistetussa versiossa, ks. Weatherill, S., *Principles and Practice in EU Sports Law*, Oxford University Press, 2017, luku 6, s. 125–156. Saman teoksen sivulla 158 tekijä huomauttaa, ettei SEUT 165 artiklan ja sisämarkkinoiden välillä ole erityistä orgaanista yhteyttä.

99 Esim. tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, 127 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

100 Tuomio 29.9.2011, Unal (C-187/10, EU:C:2011:623, 50 kohta).

101 Julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus Unal (C-187/10, EU:C:2011:510, 52 kohta).

102 Tuomio 22.12.2010 (C-303/08, EU:C:2010:800, 41 kohta).

103 Ks. esim. tuomio 16.10.1997, Garofalo ym. (C-69/96–C-79/96, EU:C:1997:492, 17 kohta) yleislääkärin erityiskoulutuksesta 15.9.1986 annetun neuvoston direktiivin 86/457/ETY (EYVL 1986, L 267, s. 26) tulkinnasta.

82. Vaikka Biffi on olosuhteiden seurauksena kiistattomasti menettänyt oikeuden kilpailla Saksan mestaruuskilpailuissa yhdenvertaisena Saksan kansalaisten kanssa, saavutettuja oikeuksia koskeva oikeuskäytäntö kehitettiin vapaata liikkumista ja oleskelua koskevien oikeuksien yhteydessä osittain ottaen huomioon tarve vahvistaa asteittain henkilön asemaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja kotoutua sinne pysyvästi.[104] Lisäksi Biffillä on Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY[105] 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeus pysyvään oleskeluun Saksassa; kyseinen toimenpide on keskeinen tekijä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa, ja se sisällytettiin direktiiviin 2004/38 vahvistamaan tunnetta unionin kansalaisuudesta.[106]

83. Lisäksi unionin oikeudessa tunnetaan velvollisuus toteuttaa siirtymätoimenpiteitä niiden tahojen perusteltujen odotusten suojaamiseksi, jotka ovat toimineet luottaen vakiintuneeseen sääntelyyn, jota on muutettu ilman ennakkovaroitusta.[107] Komissiolle tietyissä unionin säädöksissä asetetuista velvollisuuksista yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että ”kun otetaan huomioon oikeusvarmuuden tarve, komissiolla on tällaisessa tilanteessa velvollisuus varoittaa elinkeinonharjoittajia selkeästi ja täsmällisesti aikomuksestaan poiketa tarvittaessa tältä osin aiemmasta käytännöstään, ellei komissio halua syyllistyä luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen”.[108]

84. DLV ei kuitenkaan ole antanut siirtymäsääntöä, jossa otettaisiin huomioon sellaisten Biffin kaltaisten unionin kansalaisten tilanne, jotka ovat käyttäneet vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeuttaan ja sijoittautuneet johonkin toiseen jäsenvaltioon kuin kotijäsenvaltioonsa SEUT 49 artiklan nojalla ja jotka Biffin tapauksessa menettivät oikeutensa osallistua kansallisiin mestaruuskilpailuihin kotijäsenvaltiossaan.

85. Tämä on ristiriidassa kansalaisuutta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön yhden kulmakiven kanssa. Nimittäin sen kanssa, että ”unionin kansalaisen aseman tarkoituksena on olla jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuinen asema, joka mahdollistaa sen, että näistä kansalaisista samassa tilanteessa olevat saavat perussopimuksen asiallisella soveltamisalalla osakseen saman oikeudellisen kohtelun kansalaisuudestaan riippumatta, jollei tätä koskevista nimenomaisesti määrätyistä poikkeuksista muuta johdu”.[109] DLV:n säännöistä, jotka ovat suoraan syrjiviä kansalaisuuden perusteella, ei ”nimenomaisesti määrätty” silloin, kun Biffi käytti oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti Saksassa SEUT 21 artiklan, perusoikeuskirjan 45 artiklan ja, kuten edellä selitettiin, SEUT 49 artiklan nojalla.

86. Kuten unionin tuomioistuin on äskettäin todennut, se, että unionin kansalaisen, joka on saanut oikeuksia sen vuoksi, että hän on käyttänyt liikkumisvapauttaan, olisi luovuttava näistä oikeuksista ”siitä syystä, että hän on pyrkinyt – – entistä tiiviimmin kotoutumaan [vastanottavan jäsenvaltion] yhteiskuntaan”, olisi vastoin SEUT 21 artiklan 1 kohdassa ”edistetyn” asteittaisen kotoutumisen logiikkaa.[110] Sama logiikka pätee ilman muuta riita-asioihin, joita arvioidaan SEUT 49 artiklan kannalta.[111]

104 Tuomio 22.12.2010, Bokzurt (C-303/08, EU:C:2010:800, 40 kohta).

105 Ja asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta (EUVL 2004, L 158, s. 77 sekä oikaisut EUVL 2004, L 229, s. 35; EUVL 2005, L 197, s. 34; EUVL 2005, L 30, s. 27 ja EUVL 2007, L 204, s. 28).

106 Tuomio 7.10.2010, Lassal (C-162/09, EU:C:2010:592, 32 kohta, jossa viitataan direktiivin 2004/38 johdanto-osan 17 perustelukappaleeseen).

107 Ks. perinteisesti yhteisöjen tuomioistuimen presidentin määräys 10.6.1988, Sofrimport (152/88 R, EU:C:1988:296).

108 Ibid., 22 kohta. Ks. myös tuomio 26.6.1990, Sofrimport (C-152/88, EU:C:1990:259).

109 Ks. tuomio 25.7.2018, A (vammaisen avustaminen) (C-679/16, EU:C:2018:601, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

110 Tuomio 14.11.2017, Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, 58 kohta).

111 Ks. edellä 67 kohdassa tarkasteltu tuomio 14.1.1988, komissio v. Italia (63/86, EU:C:1988:9), jossa tiiviimpää kotoutumista suojattiin SEUT 49 artiklalla (ja palvelujen tarjoamisen vapaudella) turvattaessa yhdenvertaista kohtelua pankkilainojen ja sosiaalisin perustein myönnettävien asuntojen saatavuudessa.

87. Koska Biffillä on vakiintunut ja vahva yhteys Saksaan ja asiakirja-aineiston perusteella hän vaikuttaa juurtuneen paikalliseen yleisurheiluyhteisöön, ”Saksan mestaruuden” myöntämisestä Biffin kaltaiselle urheilijalle ei aiheudu välitöntä ja ilmeistä uhkaa tämän arvonimen hyväksyttävyydelle. Sama pätee mitalien jakamiseen, kilpailuissa saavutettujen sijoitusten kirjaamiseen ja juoksumatkojen eriin osallistumiseen.

88. Unionin oikeuden mukainen edellytys, jonka mukaan toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneet urheilijat, jotka eivät ole kyseisen jäsenvaltion kansalaisia, voivat edelleen osallistua samalla tavalla kuin he tekivät jo ennen sellaisen säännön käyttöönottoa, jonka tarkoituksena on rajoittaa kilpailuihin osallistumista, ei myöskään hankaloittaisi ylitsepääsemättömällä tavalla niiden Saksan kansalaisten valitsemista, jotka kilpailevat kansainvälisesti yli 35-vuotiaiden sarjoissa. Istunnossa todettiin nimittäin, että Saksassa on ollut noin 30 vuoden ajan käytäntönä, että Saksan kansalaiset ja saksalaiseen urheiluseuraan kuuluvat muut kuin Saksan kansalaiset osallistuvat kilpailuihin yhdenvertaisina.

89. Riidanalaisella säännöllä olisi lisäksi erityisen ankara vaikutus monikansallisiin urheiluseuroihin ja kaikkien seurojen yhteisöllisyyden tunteeseen, koska sillä luodaan kaksi eri jäsenyyden tasoa. TopFit ja Biffi väittivät istunnossa, että niiden riitauttaman säännön seurauksena urheiluseurat eivät panosta enää yhtä todennäköisesti urheilijoihin, jotka ovat unionin kansalaisia, toisin sanoen henkilöihin, jotka kuuluvat jo näihin seuroihin.

90. Näistä syistä olen tullut siihen tulokseen, että se, ettei DLV:n säännöissä määrätä riidanalaisen säännön vaikutusten lieventämisestä ja Biffin kaltaisten unionin kansalaisten, jotka ovat sijoittautuneet Saksaan ja saavuttaneet oikeuden kilpailla kansallisissa yleisurheilumestaruuskilpailuissa yhdenvertaisina Saksan kansalaisten kanssa, vallitsevan tilanteen säilyttämisestä, tekee riidanalaisesta säännöstä suhteettoman sillä tavoiteltuihin oikeutettuihin päämääriin nähden.

3. Soveltaminen kyseessä olevaan sääntöön laajemmin

91. Jos unionin tuomioistuin ei ole samaa mieltä tästä analyysista, silloin – kuten edellä (77 kohdassa) todettiin – kansallisen mestaruuden myöntäminen ja ensimmäisen, toisen ja kolmannen sijan mitalien jakaminen on lähtökohtaisesti parasta luokitella unionin oikeuden nojalla ainoastaan urheiluun liittyvää etua koskevaksi säännöksi, joka ei kuulu perussopimuksen soveltamisalaan ja jonka jäsenvaltiot, joilla on käytössä tällainen järjestelmä, voivat siten yleisesti pitää voimassa. Biffin kaltaisen jäsenvaltioon sijoittautuneen urheilijan vallitsevan tilanteen säilyttämistä koskevan analyysin hylkääminen saattaisi ensi näkemältä johtaa siihen, että edellä 58 kohdassa uudelleen muotoiltuun kysymykseen vastataan kieltävästi.

92. Ennakkoratkaisukysymyksissä tiedustellaan kuitenkin myös mahdollisuutta sulkea urheilijat, jotka eivät ole Saksan kansalaisia, kokonaan kansallisten mestaruuskilpailujen ulkopuolelle; näin tapahtuu Biffille, jos joko kilpailutapahtuman järjestäjät eivät anna tai yleisurheiluliiton puheenjohtaja ei anna hänelle oikeutta osallistua kilpailun ulkopuolella. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava tämän oikeasuhteisuutta ottaen huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet, myös urheilun aseman merkitys sosiaalisen osallistamisen edistämisessä, sellaisena kuin se ilmenee SEUT 165 artiklan sanamuodosta.

93. Kilpailujen ulkopuolelle sulkeminen kokonaisuudessaan vaikuttaa ensi näkemältä oikeutetulta ainoastaan epätavallisissa olosuhteissa. Esimerkiksi sellaisten henkilöiden määrän rajoittaminen, jotka voivat osallistua kilpailuihin ilman sijoitusta saattaisi useimmissa tapauksissa riittää sen välttämiseen, että Saksaa kansainvälisissä yleisurheilukilpailuissa edustavien Saksan kansalaisten valintaprosessi häiriintyy.[112] Kansallisen tuomioistuimen on myös olennaista selvittää, että kansallisten mestarien ja

112 Siekemann, R., ”The Specificity of Sport: Sorting Exceptions in EU Law”, https://www.pravst.unist.hr/dokumenti/zbornik/2012106/zb201204_697.pdf, s. 721.

kansainvälisiin urheilutapahtumiin osallistuvien joukkueiden valinnan välillä on tosiasiallisesti yhteys. En myöskään näe mitään syytä olla kirjaamatta urheilijan, joka ei ole Saksan kansalainen, juoksumatkojen erissä – jotka ovat olennaisen tärkeitä DLV:n hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamisen kannalta – saavuttamia tuloksia.

94. Viimein on niin, etteivät DLV:n väitteet siitä, miksi se ei ole voinut laatia toisenlaisia sääntöjä urheilijoiden eri ikäsarjoja varten, ole vakuuttavia. Niissä ei käsitellä sitä, että kansallisiin mestaruuskilpailuihin, jotka edeltävät olympialaisten kaltaisiin tärkeisiin kansainvälisiin urheilutapahtumiin osallistumista, liittyvät paineet ja yhteiskunnalliset odotukset ovat huomattavan erilaisia niissä ikäsarjoissa, joilla ei ole suoraa yhteyttä tällaiseen osallistumiseen.

95. Ajattelen tässä sekä hyvin nuoria että hyvin iäkkäitä urheilijoita. Eikö välttämättömyys turvata sellaisen perheen, joka on äskettäin muuttanut Saksaan toisesta jäsenvaltiosta, lapsen kotoutuminen yhteiskuntaan ole painoarvoltaan suurempi kuin se kaukainen mahdollisuus, että kyseinen lapsi vie kansallisissa mestaruuskilpailuissa paikan saksalaiselta lapselta, joka saattaa jonakin päivänä edustaa Saksaa olympialaisten tai Euroopan mestaruuskilpailujen kaltaisessa tapahtumassa, etenkin kun nuorilla on enemmän aikaa päättää, haluavatko he ottaa toisen valtion kansalaisuuden? Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen tärkeää arvioida huolellisesti, onko riidanalaisen säännön, joka koskee kaikkia ikäsarjoja, yleistä luonnetta mukautettu asianmukaisesti, jotta voidaan varmistaa DLV:n tavoittelemien oikeutettujen päämäärien saavuttaminen, ja ylitetäänkö sillä se, mikä on tarpeen näiden päämäärien saavuttamiseksi.

96. Siinä tapauksessa, ettei unionin tuomioistuin yhdy ensisijaiseen näkemykseeni Biffin kaltaisten urheilijoiden vallitsevan tilanteen säilyttämisestä ennallaan, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siten arvioitava huolellisesti kaikkia näitä seikkoja.

V Kansalaisuus, SEUT 21 artikla ja vapaa-ajan toiminta

97. Jos unionin tuomioistuin hylkää edellä esitetyn analyysin SEUT 49 artiklan sovellettavuudesta pääasiaan ja toteaa, että riita-asia on ratkaistava viittaamalla Biffin SEUT 21 artiklan mukaiseen vapaa-ajan toimintaa koskevaan oikeuteen, suositan unionin tuomioistuinta päätymään samaan lopputulokseen kuin se, jota tässä ratkaisuehdotuksessa esitetään. SEUT 21 artiklan piiriin kuuluvat vapaan liikkuvuuden rajoitukset on oikeutettava viittaamalla yleistä etua koskeviin pakottaviin syihin,[113] ja niiden on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia.[114]

98. Vaikka katsonkin, että DLV:n tavoitteet vastaavat yleistä etua koskevaa pakottavaa syytä (ks. edellä 79 kohta), joka voisi syrjäyttää SEUT 21 artiklan mukaisen yhdenvertaista pääsyä ja osallistumista vapaa-ajan toimintaan koskevan oikeuden, en ole samaa mieltä siitä, että pääasian olosuhteissa on väistämättä niin, että riidanalainen sääntö joko on omiaan näiden tavoitteiden saavuttamiseen tai ei ylitä sitä, mikä on tarpeen niiden saavuttamiseksi (edellä 77–96 kohta).

99. En kuitenkaan voi suosittaa, kuten komissio on kaikkein ponnekkaimmin esittänyt (ks. edellä 38 ja 39 kohta), että SEUT 21 artiklan aineellinen soveltamisala ulotetaan koskemaan pääsyä ja osallistumista vapaa-ajan toimintaan, ainakaan silloin, kun tähän vedotaan DLV:n kaltaista yksityisen sektorin toimijaa vastaan. Tämä johtuu seuraavista syistä.

113 Esim. tuomio 25.7.2018, A (vammaisen avustaminen) (C-679/16, EU:C:2018:601 68 kohta).

114 Esim. tuomio 13.11.2018, Raugevicius (C-247/17, EU:C:2018:898, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

100. Jos unionin tuomioistuin ottaisi tämän askeleen, kyseessä olisi ensimmäinen kerta tällä vuosisadalla, kun perussopimuksen määräys on valittu yhdistämään pieni määrä määräyksiä, joilla on horisontaalinen välitön oikeusvaikutus yksityisen sektorin toimijoiden välisissä riita-asioissa.[115] Pääasiassa kyseessä oleva tilanne eroaa tilanteesta, jota tarkasteltiin tuomiossa Egenberger, jossa unionin tuomioistuin lausui perusoikeuskirjan horisontaalisesta vaikutuksesta olosuhteisiin, jotka kuuluivat jo unionin oikeuden soveltamisalaan, viittaamalla direktiivin merkityksellisyyteen riita-asian ratkaisemisen kannalta.[116]

101. Unionin oikeuden aineellisen soveltamisalan laajentaminen antamalla perussopimuksen määräykselle horisontaalinen välitön oikeusvaikutus on kokonaan toinen asia. SEUT 21 artiklaan perustuvat riita-asiat koskevat perinteisesti kansalaisen ja valtion välisiä suhteita,[117] ja tietääkseni pääasiassa on kyseessä ensimmäinen kerta, kun unionin tuomioistuinta on pyydetty asettamaan SEUT 21 artiklaan sisältyvät velvollisuudet yksityisen sektorin toimijalle.

102. Lisäksi monissa riita-asioissa, jotka on ratkaistu viittaamalla ensisijaisesti SEUT 21 artiklaan, asianosaiset ovat olleet hyvin eri mieltä perusoikeuksien noudattamisesta, lukuun ottamatta perusoikeuskirjan 45 artiklaa, ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön tarkastelusta.[118] Tämä johtuu perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesta velvollisuudesta, jonka mukaan siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet ”vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia”, niillä on oltava ”sama” merkitys. Pääasiassa ei kuitenkaan ole viitattu sellaiseen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jossa on ollut kyse muiden kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisten urheilun kansallisiin mestaruuskilpailuihin osallistumisen rajoittamisesta.[119]

103. Tämän lisäksi SEUT 21 artikla ei sovellu horisontaaliseen soveltamiseen oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä. SEUT 21 artikla tulee perinteisesti kuvaan mukaan tilanteissa, joiden kirjo on laaja ja ennalta-arvaamaton ja joissa unionin oikeuden suojaa hakevat kantajat, jotka eivät pysty osoittamaan yhteyttä asian kohteen ja taloudellisen toiminnan välillä[120] tai jotka eivät muutoin kuuluisi vapaata liikkuvuutta koskevan unionin lainsäädännön piiriin.[121]

104. Tarkemmin ottaen, kuten julkisasiamies Bot on äskettäin huomauttanut, ”unionin tuomioistuin tulkitsee [SEUT 21 artiklaa] erittäin dynaamisesti tilanteissa, joissa unionin kansalaiseen ei enää sovelleta direktiiviä 2004/38 sen vuoksi, että hän palaa kotijäsenvaltioonsa”.[122] Tähän on lisättävä opintojen aikana annettava taloudellinen apu.[123]

115 Komissio on vedonnut tältä osin 3.10.2000 annettuun tuomioon Ferlini (C-411/98, EU:C:2000:530). Kyseinen asia koskee kuitenkin unionin asetuksen tulkintaa yhdenmukaisesti kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon kanssa eikä SEUT 21 artiklaa.

116 Tuomio 17.4.2018 (C-414/16, EU:C:2018:257).

117 Huomautan, että perusoikeuskirjan 45 artikla, joka koskee liikkumis- ja oleskeluvapautta, sisältyy perusoikeuskirjan V osastoon, jonka otsikkona on ”Kansalaisten oikeudet”. Kaikki muut saman osaston artiklat koskevat kuitenkin kansalaisen suhdetta valtioon. Ks. 39 artikla (äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa), 40 artikla (äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa), 41 artikla (oikeus hyvään hallintoon), 42 artikla (oikeus tutustua asiakirjoihin) 43 artikla (Euroopan oikeusasiamies) ja 44 artikla (oikeus esittää vetoomus Euroopan parlamentille).

118 Ks. äskettäin esim. tuomio 5.6.2018, Coman ym. (C-673/16, EU:C:2018:385).

119 Antidoping-sääntöjen yhteensopivuudesta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan ja neljännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan kanssa ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.1.2018, FNASS ym. v. Ranska (CE:ECHR:2018:0118JUD004815111). Urheilusta ja Euroopan ihmisoikeussopimuksesta yleisesti ks. Miège, C., *Sport et droit européen*, L'Harmattan, 2017, s. 279.

120 Dashwood, A. (ym.), *Wyatt and Dashwood's European Union Law*, Hart Publishing, 2011, s. 461 ja 462. Sivulla 462 tekijät toteavat perustellusti, että ”taloudelliseen toimintaan osallistuvilla siirtolaisilla – – on aina ollut oikeus yhdenvertaiseen kohteluun useimpien etuuksien osalta”.

121 Esim. tuomio 5.6.2018, Coman ym. (C-673/16, EU:C:2018:385); vrt. tuomio 26.10.2017, I (C-195/16, EU:C:2017:815).

122 Julkisasiamies Botin ratkaisuehdotus Lounes (C-165/16, EU:C:2017:407, 69 kohta) ja tuomio Coman ym, ibid.

123 Viimeaikaisena esimerkkinä unionin tuomioistuimen merkittävästä oikeuskäytännöstä opiskelijoiden taloudellisen avustamisen ja unionin kansalaisuuden alalla ks. tuomio 25.7.2018, A (vammaisen avustaminen) (C-679/16, EU:C:2018:601).

105. Määrittelemättömän luonteensa vuoksi SEUT 21 artiklan alaisuudessa suojellut oikeudet soveltuvat näin ollen huonosti sovellettaviksi suoraan horisontaalisesti yksityisten välisiin riita-asioihin.[124] Tämä ei kuitenkaan estä tilaisuuden tullen – kuten on pääasiassa – turvautumasta kansalaisuutta koskeviin yleisiin oikeusperiaatteisiin kehitettäessä SEUT 45, SEUT 49 ja SEUT 56 artiklaa koskevaa oikeuskäytäntöä sellaisten riita-asioiden osalta, jotka kuuluvat näiden määräysten soveltamisalaan.[125]

106. Lisäksi toteamus, jonka mukaan puhdas amatööriurheilu kuuluu SEUT 21 artiklan soveltamisalaan, olisi suoraan ristiriidassa sen kardinaalisäännön kanssa, jonka mukaan urheilu kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan vain siltä osin kuin se on ”taloudellista toimintaa”; sääntö, jonka mukaisesti urheilualan yksityisen sektorin toimijat koko Euroopassa ovat järjestäneet toimintansa ja joka toistettiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä sen *jälkeen*, kun Lissabonin sopimus oli tullut voimaan ja unioni oli saanut rajallisen toimivallan urheilussa vapaa-ajan toimintana SEUT 165 artiklassa.[126]

107. Tästä huolimatta on niin, että vaatimus, jonka mukaan urheilun on oltava ”taloudellista toimintaa” ennen kuin se kuuluu unionin oikeuden aineelliseen soveltamisalaan, edellyttää, ettei ole olemassa unionin primaarioikeuden tai johdetun oikeuden toimenpiteitä, joita voidaan soveltaa tietyn riita-asian ratkaisemiseen. Kuten totesin ratkaisuehdotuksessani Egenberger, minulla on epäilyksiä siitä, voidaanko ”taloudellisen toiminnan” puuttumisella rajoittaa niiden unionin oikeuden toimenpiteiden ajallista, henkilöllistä tai aineellista soveltamisalaa, jotka kuuluvat unionin toimivaltaan, sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa.[127]

108. Näin ei kuitenkaan ole SEUT 165 artiklan tapauksessa. Yksikään SEUT 165 artiklan laadintaa edeltäneistä vaiheista ei viittaa unionin oikeuden kehittymiseen siten, että SEUT 18 ja SEUT 21 artiklan mukainen syrjinnältä suojelu voitaisiin ulottaa koskemaan vapaa-ajalla harrastettavaa urheilua. Vuonna 1999 voimaan tulleen Amsterdamin sopimuksen liitteenä olevassa urheilua koskevassa julistuksessa pelkästään korostettiin urheilun yhteiskunnallista merkitystä ja kehotettiin unionia kuuntelemaan urheilujärjestöjä ja kiinnittämään erityisesti huomiota amatööriurheilun erityispiirteisiin. Kyseisen julistuksen tapaan myöskään Nizzassa joulukuussa 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät, joiden otsikkona on ”Amatööriurheilua koskevat käytännöt ja kaikkien ulottuvilla oleva urheilu”,[128] eivät olleet oikeudellisesti sitovia.[129] SEUT 165 artiklan antamista edeltänyt komission valkoinen kirja[130] ei ole kovinkaan yksityiskohtainen, minkä lisäksi siinä painotetaan urheilulajien hallintoelinten roolia ja puolletaan unionin toissijaista roolia urheilun alalla.[131] Valkoisen

124 Viimeaikaisista näkemyksistä perusoikeuskirjan horisontaaliseen soveltamiseen ks. esim. ratkaisuehdotukseni Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851); julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2018:614) ja julkisasiamies Botin ratkaisuehdotus Bauer (C-569/16, EU:C:2018:337).

125 Ks. esim. edellä 85 ja 86 kohta.

126 Tuomio 16.3.2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143) ja tuomio 18.7.2006, Meca-Medina ja Majcen v. komissio (C-519/04 P, EU:C:2006:492).

127 Ratkaisuehdotukseni Egenberger C-414/16 (EU:C:2017:851, 46–51 kohta) Unionin tuomioistuin on todennut, että ”pelkästään se, että sääntö liittyy puhtaasti urheiluun, ei kuitenkaan merkitse sitä, että tällä säännöllä säännellyn toiminnan harjoittaja tai sen antanut elin eivät kuulu perustamissopimuksen soveltamisalaan”. Ks. tuomio 18.7.2006, Meca-Medina ja Majcen v. komissio (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

128 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV:l35007

129 Edellä alaviitteessä 98 mainittu Weatherill, S., s. 129.

130 Urheilun valkoinen kirja, KOM(2007) 391 lopullinen, 11.7.2007.

131 Yksityiskohtaisesta analyysista ks. edellä alaviitteessä 98 mainittu Weatherill, S., s. 135–141. Valkoinen kirja ei ole yhtä kunnianhimoinen kuin sitä edeltänyt komission selvitys Eurooppa-neuvostolle nykyisten urheiluun liittyvien rakenteiden turvaamisesta ja urheilun yhteiskunnallisen tehtävän säilyttämisestä Euroopan yhteisössä – Urheilua koskeva selvitys Helsingissä kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle, Bryssel, 10.12.1999, KOM(1999) 644 lopullinen. Ks. myös ”Sport and Free Movement”, SEC(2011) 66 final, ja komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Urheilun eurooppalaisen ulottuvuuden kehittäminen, Bryssel, 18.1.2011, KOM(2011) 12 lopullinen.

kirjan 39 kohdassa komissio pelkästään ”kehottaa jäsenvaltioita ja urheiluorganisaatioita puuttumaan kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään urheilussa. Komissio torjuu syrjintää urheilussa käymällä poliittista vuoropuhelua jäsenvaltioiden kanssa, antamalla suosituksia, käymällä jäsennettyä vuoropuhelua urheilun sidosryhmien kanssa ja tarvittaessa käynnistämällä rikkomismenettelyjä”. [132]

109. Komissio on painottanut pääasiassa erityisesti sitä, että unionin tuomioistuimen mukaan mahdollisuus harrastaa ”jäsenvaltiossa tarjolla olevaa vapaa-ajan toimintaa on – – vapaan liikkuvuuden välttämätön seuraus”. [133] Tästä riittää, kun todetaan, että unionin tuomioistuin on esittänyt tämän toteamuksen ainoastaan sellaisten perustamissopimuksen määräysten yhteydessä, jotka koskevat työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta. [134] Tämä oikeuskäytäntö tukee siten ensisijaista näkemystäni, jonka olen esittänyt edellä SEUT 49 artiklan osalta, eikä muodosta perustaa sen soveltamiselle SEUT 21 artiklaan.

110. Kuten oikeuskirjallisuudessa on huomautettu, ”sisämarkkinoiden laaja vaikutusala muodostaa perustuslaillisen perustan unionin vaatimukselle käyttää toimivaltaa urheiluun liittyvissä asioissa”. [135] Unionin oikeus voi vaikuttaa puhtaaseen harrastusurheiluun ainoastaan sellaisten toimien kautta, joita on annettu SEUT 165 artiklan 4 kohdan nojalla tai joilla suositaan yhteistyötä SEUT 165 artiklan 3 kohdan mukaisesti, tai kun urheilutoimintaan vaikuttavat muut unionin oikeuden toimet, jotka kuuluvat unionin toimivaltaan, kuten SEUT 49 artikla.

VI Vastaus ennakkoratkaisukysymyksiin

111. Ehdotan näin ollen, että Amtsgericht Darmstadtin esittämiin kysymyksiin vastataan seuraavasti:

Pääasian olosuhteissa SEUT 18, SEUT 21, SEUT 49 ja SEUT 165 artiklaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiossa toimiva urheiluliitto syrjii amatööriurheilijoita, joilla ei ole sen jäsenvaltion kansalaisuutta, jossa he asuvat, tavalla, jota ei voida hyväksyä, kun se estää heidän osallistumisensa kansallisiin mestaruuskilpailuihin tai sallii heidän osallistua niihin vain ”kilpailun ulkopuolella” tai ”ilman sijoitusta” ja estää heitä osallistumasta loppukilpailuihin ja saamasta kansallista mestaruutta tai sijoituksia.

132 Urheilun valkoinen kirja, KOM(2007) 391 lopullinen, 11.7.2007.

133 Tuomio 7.3.1996, komissio v. Ranska (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 kohta).

134 Ibid. Ks. myös tuomio 12.6.1997, komissio v. Irlanti (C-151/96, EU:C:1997:294, 13 kohta); tuomio 27.11.1997, komissio v. Kreikka (C-62/96, EU:C:1997:565, 19 kohta) ja tuomio 29.4.1999, Ciola (C-224/97, EU:C:1999:212).

135 Edellä alaviitteessä 98 mainittu Weatherill, S., s. 112.